

UOT 338.48

AZƏRBAYCANDA AQROTURİZMİN SOSIAL-İQTİSADI İNKİŞAFI

Məlahət Firqət qızı Rəhimova

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Mingəçevir Dövlət Universiteti

malahat.rahimova@mdu.edu.az

Xülasə: *Məqalədə Azərbaycanda aqroturizmin formalaşması və inkişafının sosial-iqtisadi aspektləri araşdırılmışdır. Aqroturizmin kənd yerlərində məşğulluğun artırılmasına, gəlir mənbələrinin şaxələndirilməsinə və regional inkişafın sürətləndirilməsinə təsiri təhlil edilmişdir. Tədqiqat nəticələri göstərir ki, aqroturizm ölkənin qeyri-neft sektorunun inkişafında və kənd icmalarının dayanıqlı rifahının təmin edilməsində mühüm rol oynayır.*

Açar sözlər: *aqroturizm, davamlı inkişaf, perspektiv, turist, beynəlxalq turizm*

Giriş

Avropa Kənd Turizmi Federasiyasına görə, aqroturizm dünya turizm sənayesinin əhəmiyyətli bir sektorudur və turist axınlarının 12-30%-ni təşkil edir. Federasiyanın araşdırmaları göstərir ki, son 10-15 ildə aqroturizm segmentinin (ekskursiyalar istisna olmaqla) orta illik artım tempi 10-15% təşkil edib. Bu da ümumiyyətlə Avropa turizminin artımından (4-5%) yüksəkdir. Aqroturizm yaşayış yerlərinin təxminən 20%-ni təşkil edir [11, s. 22].

Aqroturizm Avropada 1970-ci illərin əvvəllərində yaranıb. O dövrdə bir çox böyük şəhərlərdə ekoloji problemlər kəskinləşib və insanlar təbiətlə təmasa, təmiz havaya, təbii sakitliyə və üzvi qidaya can atmağa başlayıblar. Bu gün bu turizm növü sürətlə inkişaf edir və bəzi ölkələrdə xarici turist axınının bir hissəsini cəlb edir. İtaliya, Fransa və İrlandiya buna yaxşı nümunədir.

Beynəlxalq İqtisadi İnkişaf Assosiasiyasının yanaşmasına əsasən, aqroturizm kənd ərazilərinin təbii mühiti, tarixi irsi, mədəni xüsusiyyətləri və digər yerli resurslarından istifadə etməklə formalaşdırılan kompleks turizm fəaliyyətidir və turizm sənayesinin müstəqil bir istiqaməti kimi çıxış edir. Assosiasiya aqroturizmin əsas şərti kimi turistlərin yerləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulan obyektlərin kənd yerlərində və ya sənaye infrastrukturu və çoxmərtəbəli tikililərin olmadığı kiçik yaşayış məntəqələrində yerləşməsinə vurğulayır.

Bu yanaşmaya görə, kiçik şəhərlər kənd ərazilərinin ayrılmaz hissəsi hesab olunur və onların turizm potensialı kənd yerlərinin resursları ilə birlikdə vahid regional turizm məkanını formalaşdırır. Məhz buna görə də aqroturizmin kompleks inkişaf konsepsiyası hazırlanarkən ayrı-ayrı turizm məhsullarının, konkret istiqamətlərin və bütövlükdə regionun turizm strategiyasının qarşılıqlı əlaqədə və sistemli şəkildə nəzərə alınması zəruri hesab edilir.

Aqroturizm və onun sosial-iqtisadi əhəmiyyəti

Son onilliklərdə müxtəlif ölkələrin iqtisadi inkişaf səviyyəsi və aqroturizm fəaliyyətlərinin səmərəliliyi arasında əlaqələr araşdırılmış, işgüzar mühitin formalaşdırılmasında aqroturizmin real perspektivləri qabaqcıl ölkələrin təcrübəsində sübut edilmişdir. İnkişaf edən ölkələrdə kənd turizminin müxtəlif növlərinin iqtisadi artımın tempində oynadığı rolun araşdırılması, bir sıra hallarda fərqli nəticələr versə də, bu rolun müsbət dinamikaya səbəb olduğunu göstərən tədqiqatlar heç də az deyildir [4, s. 48].

Ərzaq təhlükəsizliyi, kənd təsərrüfatı məhsulları və qidanın idxalının əvəzlənməsi məsələlərinin həlli çərçivəsində həm kiçik aqrobiznes və ailə təsərrüfatları, həm də iri birliklər və holdinqlər kənd təsərrüfatı və aqrosənaye kompleksində mühüm rol oynayır. Bu sahələr Azərbaycanın iqtisadiyyatında prioritet inkişaf istiqaməti kimi çıxış edir. Kənd təsərrüfatının innovativ inkişafı kontekstində kiçik təsərrüfatlar yalnız kommersiya məhsulları istehsalı ilə kifayətlənməyib, eyni zamanda aqroturizm və digər qeyri-kənd təsərrüfatı fəaliyyətlərindən də əlavə gəlir əldə edə bilirlər.

Aqroturizm bölgələrin sosial-iqtisadi inkişafına çoxqatlı təsir göstərir və kənddə fəaliyyətin inteqrasiyası və şaxələndirilməsi meyllərini əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirir [10, s. 285].

Aqroturizm Avropada təmiz təbiətə, sakitliyə və kənd mənzərələrinə üstünlük verən müəyyən turist qrupları üçün fərqli turizm forması və ailəvi istirahət variantı kimi ortaya çıxmışdır. Bu turizm növü kənd yerlərinin təbii, bioloji və mədəni-tarixi ehtiyatlarına əsaslanır və xüsusilə uşaqlı ailələr üçün cəlbedici alternativ tətillər imkanları təqdim edir.

Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, aqroturizm kənd iqtisadiyyatının sosial-iqtisadi inkişafına mühüm töhfə verir. O, həmçinin fərdi istehsal fəaliyyətlərini də əhatə edir:

- ənənəvi sənətkarlıq və xalq sənətkarlığı;
- üzvi kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və satışı.

Elmi araşdırmalar göstərir ki, aqroturizm kənd icmalarının sosial-iqtisadi inkişafına müsbət təsir göstərir: sakinlərin gəlir və məşğulluq səviyyəsini artırır, urbanizasiya təzyiqlərinin təsirini azaldır, kənddən şəhərə miqrasiyanı məhdudlaşdırır və kənd iqtisadiyyatında yeni sektorların formalaşmasına imkan yaradır [6, s. 47].

Cədvəl 1

Aqroturizmin kənd yerlərinin sosial-iqtisadi inkişafına təsirləri

Təsir istiqamətləri	Əsas məzmunu	Kənd ərazilərinə təsiri
İqtisadi təsirlər	Əlavə gəlir mənbələrinin yaradılması, kiçik biznesin inkişafı, investisiya axınının artması	Kənd təsərrüfatı gəlirlərinin şaxələnməsi, yerli iqtisadi fəallığın artması
Məşğulluq	Aqroturizm obyektlərində və əlaqəli xidmət sahələrində yeni iş yerlərinin yaradılması	Kənd əhalisinin məşğulluq səviyyəsini yüksəltməsi, işsizliyin azalması
Sosial təsirlər	Kənd icmalarının sosial aktivliyinin artması, həyat keyfiyyətinin yüksəlməsi	Kənddən şəhərə miqrasiyanın azalması, sosial sabitliyin möhkəmlənməsi
Mədəni təsirlər	Milli-mədəni irsin, xalq sənətkarlığının və ənənələrin qorunması və tanıtılması	Yerli mədəni dəyərlərin turizm məhsuluna çevrilməsi
Ekoloji təsirlər	Təbii resurslardan səmərəli və davamlı istifadə	Ekoloji tarazlığın qorunması, təbiətə məsuliyyətli yanaşma
İnstitusional təsirlər	Kooperativlərin, klasterlərin və yerli təşəbbüslərin formalaşması	Regional inkişafın koordinasiyası və idarəetmənin güclənməsi

Cədvəl müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir:

Aqroturizmin əsas məqsədləri aşağıdakılardır:

- Şəhər əhalisi üçün ailəvi istirahət və sağlamlıq proqramları ilə bağlı əlverişli şəraitin yaradılması;
- Kənd yerlərində qeyri-kənd təsərrüfatı fəaliyyətlərinin inkişafı və resurs potensialından istifadə yolu ilə əhalinin məşğulluq və gəlir səviyyəsini artırılması;
- Turizm məhsullarının rəqabət qabiliyyətinin artırılması və kənd yaşayış məntəqələrinin davamlı inkişafının təmin olunması;
- Əhalini, xüsusilə gəncləri turizm və xidmət sektoruna cəlb etmək;
- Kiçik biznes subyektlərinin sayının artırılması və aqroturizmin inkişafı ilə əlaqədar sahibkarlığın stimullaşdırılması.

Araşdırmalar göstərir ki, aqroturizm məhsulları əsas istehlakçı qrupunun (orta təbəqənin) həyat tərzini, psixoloji və mədəni ehtiyaclarını nəzərə alaraq fərdiləşdirilmiş tətillər proqramları təqdim edir [9, s. 33].

Beynəlxalq təcrübəyə əsasən, Avropada 2025-ci ildə əhalinin təxminən 55%-i kənd tətillərinə üstünlük verir. Aqroturizm həm yaşayış, həm yemək, həm də istirahət baxımından davamlılıq prinsiplərinə diqqət yetirir. Son illərdə bu turizm növü Azərbaycan, Rusiya, Belarus və Baltıqyanı ölkələrdə məşhurlaşır.

Aqroturizmin mövcud tərifləri əsasən iki qrupa bölünür:

1. Kənd yerlərində (fermalarda və kənd torpaqlarında) turist tətilləri ilə əlaqələndirən və ekoturizmin bir növü hesab edilən təriflər, əsasən turist perspektivindən formalaşır;

2. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı ilə məşğul olan təsərrüfatların fəaliyyətini öyrənən təriflər, aqroturizmi həm turizm, həm ətraf mühit faktorları, həm də əlavə gəlir gətirən sahibkarlıq sahəsi kimi qəbul edir.

Bu çərçivədə “kənd turizmi”, “yaşıl turizm”, “ferma turizmi” kimi terminlər sinonim kimi istifadə olunur və aqroturizmin mahiyyətini əhatə edir.

Ümumilikdə, aqroturizmə yanaşma yalnız kənd evində yerləşməni əhatə etmir, həm də kəndlər arasında nəqliyyat əlaqələri, istirahət məkanları, kiçik restoranlar, kafelər və meyxanalar kimi turizm infrastrukturunu əhatə edir. Turistlər kənd həyat tərzini yaşayır, xalq mədəniyyəti, tətbiqi sənətlər, milli mahnılar və rəqslər, yerli adət-ənənələr haqqında məlumat əldə edir, həmçinin xalq festivallarında və şənliklərində iştirak edirlər. Bundan əlavə, ev sahibləri qonaqlara əlavə xidmətlər (sauna, balıqçılıq, ovçuluq, at sürmə, velosiped sürmə, oxatma, stolüstü tennis və s.) təklif edə bilirlər.

Bir çox inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, “ekoturizm” və “aqroturizm” əlaqəli və tamamlayıcı anlayışlardır. Eyni zamanda, kənd turizmi, ferma, idman, macərə və digər turizm növləri tez-tez vahid “eko-aqroturizm” sahəsinə birləşdirilir [2, s. 157]. Avropa təcrübəsi bunu təsdiqləyir: bir sıra təşkilatlar artıq “eko-aqroturizm” terminini öz adlarına daxil edib.

Aqroturizm iki şəkildə izah olunur:

- dar mənada, kənd yerlərində şəhər sakinləri üçün qısa və ya uzunmüddətli istirahəti, kənd evlərinin icarəsini əhatə edir;

- geniş mənada isə istirahət və sağlamlıq elementləri də daxil olmaqla bütün növ asudə vaxt fəaliyyətlərini əhatə edir. Buraya etnoqrafik ekskursiyalar, kənd təsərrüfatı istehsalında könüllü müvəqqəti iştirak və şəxsi işlə istirahətin birləşdirilməsi daxildir.

Kənd turizmi modeli iki konsepsiyaya əsaslanır:

1. Kiçik təsərrüfatların təşəbbüsü: şəxsi təsərrüfatlar və kooperativlər turizmə öz resursları və riskləri ilə daxil olur, əlavə xarici investisiya olmadan fəaliyyət göstəriirlər.

2. Hərtərəfli inkişaf: kənd turizmi əsas biznes kimi qəbul olunur və turistləri cəlb etmək üçün kənd həyatının bütün aspektlərini əhatə edən istirahət xidmətləri təqdim edir. Bu, ekoloji və estetik şərait, kənd həyatının müxtəlif fəaliyyətləri (at sürmə, gəzinti, göbələk və giləmeyvə yığımı, balıqçılıq), yerli qida məhsulları və etnoqrafik tədqiqatları əhatə edir.

Bu iki konsepsiya ardıcıl mərhələlər kimi qiymətləndirilə bilər və ziddiyyət təşkil etmir. Qərbi Avropa təcrübəsi göstərir ki, kənd turizmi əvvəlcə sosial motivlərlə başlamış, daha sonra iqtisadi təsirləri nəzərə alınaraq genişləndirilmişdir. İlk mərhələ təxminən 20 il davam etmiş və 1990-cı illərdə başa çatmışdır. Avropa hökumətlərinin yerli kənd turizminə dəstəyi əsasən sosial motivlərlə izah olunur, lakin kənd təsərrüfatının rəqabət qabiliyyətini qorumaq və iqtisadi səmərəliliyi artırmaq məqsədi də önəmlidir.

Başlamaq üçün yalnız keyfiyyətli və sanitariya tələblərinə cavab verən bir kənd evinə sahib olmaq kifayətdir. Qonaqlar şəhər sakinləridir və sivilizasiyadan qısa fasilə götürmək istəyirlər, lakin rahatlıqdan imtina etmirlər. Tətilin məqsədindən asılı olaraq kənd turizmi aşağıdakı növlərə bölünə bilər: kənd sağlamlıq turizmi, uşaq turizmi, etnoqrafik, təhsil, aqroturizm, kulinariya (qastronomik), kommersiya, idman, macərə, ekzotik və birləşdirilmiş növlər.

Turistlərin istirahət proqramlarının iştirakçılarında çevrilməsi vacibdir. Onlar uşaqları ilə birlikdə kənd təsərrüfatı işlərində, çiçək yetişdirməkdə, məhsul yığmaqda, heyvanlara qulluqda iştirak edə bilirlər. Hətta bəzi turistlər sobanı yandırmaq, odun doğramaq, ot biçmək kimi fəaliyyətləri öyrənmək üçün ödəniş etməyə hazırdır.

Kütləvi istirahət proqramları isə kənd festivalları, ənənəvi mərasimlər, korporativ tədbirlər, idman yarışları, musiqi axşamları, ustad dərsləri (xalq sənətkarlığı, ənənəvi mətbəx, evdə hazırlanmış içkilər), mini-muzeylər və fotosəkillər kimi fəaliyyətləri əhatə edir [8, s. 84].

Səhiyyə xidmətlərinə tələbat da artır, xüsusən bitki mənşəli dərmanlar, apiterapiya, hipoterapiya, hidroterapiya, terapevtik palçıq və masaj kimi xidmətlərdə. Bütün bu xidmətlər otellər, çay evləri və digər yerləşmə məkanlarında təklif olunur və OKUN üzrə müvafiq kateqoriyalara aid edilir.

Aqroturizm turlarının təşkilində əsas tələblər aşağıdakılardır:

- Kənd evində 3-7 günlük qalma ilə idman və ekoloji turların təşkili;
- Yaşayış yerlərinin standartlara uyğunluğu;
- Turizm məhsullarının hazırlanması və onların keyfiyyət standartlarına cavab verməsi.

Azərbaycan turizm sektorunun inkişafı

Azərbaycan hazırda ölkə daxilində və beynəlxalq səviyyədə sürətlə inkişaf edən çoxşaxəli turizm bölgəsi kimi qəbul edilir. Ölkənin müxtəlif regionları müxtəlif turizm növlərini (kənd turizmi, aqroturizm, sağlamlıq və spa turizmi, ekoturizm, mədəni və tarixi marşrutlar, tədbir turizmi, biznes turizmi və digər maraq növlərini) uğurla təklif edir. Bu müxtəliflik həm yerli, həm də xarici turistlərin marağını artırır və Azərbaycanın turizm sektorunun davamlı böyüməsinə təkan verir.

Günümüzdə turizm regional inkişafın hərəkətverici qüvvəsi rolunda çıxış edir və getdikcə daha çox destinasiyaları əhatə edir. Hazırda ölkəmizdə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur regionları “davamlı inkişafın” təmin olunacağı destinasiyalardandır [3, s. 323]. Dövlət Turizm Agentliyinin dəstəyi ilə müxtəlif regionlarda turizm infrastrukturunun yaradılması və xidmət keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün təlimlər, mentorluq proqramları və yerli icmalar üçün imkanlar genişləndirilir. Məsələn, 2025-ci ildə Laçın, Zəngilan, Zaqatala və Qusar kimi bölgələrdə aqroturizm sahəsində “Qonaq evi idarəçiliyi” və xidmət təşkilatı üzrə yerli sakinlər üçün təlimlər keçirilib ki, bu da kənd yerlərində məşğulluğun artırılması və turizm fəaliyyətinin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə kömək edir.

Aqroturizm kənd yerlərində iqtisadi şaxələndirmə üçün mühüm vasitə hesab olunur. Bu sahə həm yerli fermerlərə əlavə gəlir mənbəyi yaradır, həm də kənd təsərrüfatı məhsullarını tanımaq, yerli mədəniyyəti və ənənələri turistlərə çatdırmaq üçün imkanlar yaradır [7, s. 44]. Şəki-Zaqatala bölgəsi kimi qərb-şimal regionlarda aqroturizm müəssisələrinin sayının artması kənd təsərrüfatı və turizm sahələrinin inteqrasiyasını gücləndirir.

Azərbaycanın zəngin təbii mənzərələri, müxtəlif iqlim qurşaqları və mədəni-tarixi irsi turistləri ölkənin həm daxili, həm də beynəlxalq səviyyədə daha çox cəlb edir. 2024-cü ildə ölkəyə 2,6 milyondan çox turist gəlmiş və bu göstərici əvvəlki illə müqayisədə əhəmiyyətli artım nümayiş etdirib.

2025-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycana xarici turist axını davam edib və bu dövrdə ölkəyə təxminən 1,4 milyon xarici vətəndaş səyahət edib. Bu da əvvəlki illə müqayisədə əhəmiyyətli say hesab olunur. Xarici ziyarətçilərin böyük hissəsi Rusiya və Türkiyə kimi ənənəvi bazarlardan gəlir.

Azərbaycanın turizm strategiyası regional bərabərsizliklərin azaldılmasına və kənd yerlərində məşğulluğun artırılmasına böyük önəm verir. Dövlət sənədlərində və strateji proqramlarda kənd və kiçik şəhərlərdə turizm infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi, aqroturizm obyektlərinin yaradılması, qonaq evləri və digər xidmət sahələrinin təşviqi kimi məqsədlər yer alır [1, s. 383]. Belə təşəbbüslər həm yerli iqtisadiyyata töhfə verir, həm də ölkənin beynəlxalq turizm imicini gücləndirir.

Müasir alimlər və iqtisadçılar kənd təsərrüfatının diversifikasiyasını iqtisadi klasterlərin inkişafı ilə birbaşa əlaqələndirirlər. Xarici tədqiqatçılar, o cümlədən V. Feldman və E. Daxmen, klasteri giriş-çıxış matrisinə əsaslanan təchizat və satılma əlaqələri ilə bağlı şaxələnmiş sənaye sahələri dəsti kimi müəyyənləşdirirlər [5, s. 29]. Bu yanaşma kənd təsərrüfatı və turizm sahələrinin inteqrasiyasında böyük rol oynayır. Çünki klasterlər yerli resurslardan daha səmərəli istifadə

etməyə, innovativ təşəbbüsləri dəstəkləməyə və regional iqtisadi inkişafı sürətləndirməyə imkan verir.

Azərbaycanın turizm strategiyası çərçivəsində kənd və istirahət turizminin inkişafı üçün xüsusi iqtisadi təşəbbüslər həyata keçirilir. Məsələn, Qəbələ, Şəki-Zaqatala və Lənkəran kimi bölgələrdə kənd turizmi üçün “Aqroturizm və Regional İnkişaf Zonası” yaradılmışdır. 2025-ci ildə bu zonalara dövlət və özəl investisiyalar 250 milyon manat səviyyəsində olmuş, həmçinin əlavə 60 milyon manat kiçik biznes təşəbbüsləri üçün ayrılmışdır.

Hazırda Azərbaycanda kənd turizmi bölgələrində yerləşən qonaq evlərinin və sanatoriyaaların çarpayı tutumu 15 minə yaxın təşkil edir və il ərzində 400 minə yaxın turist qəbul olunur. Bu, kənd yerlərində məşğulluğun artmasına, yerli iqtisadi fəaliyyətin genişlənməsinə və həyat səviyyəsinin yüksəlməsinə mühüm töhfə verir. 2025-ci ilin məlumatına görə, ölkədə aqroturizm və kənd turizminin inkişafına yönəlmiş layihələr 1,2 milyard manat dəyərində investisiyaları cəlb etmişdir.

Tədbir turizmi də bölgələrdə əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf edir. Qəbələdə keçirilən “Azərbaycan Musiqi və Mədəniyyət Festivalı”, Şəki “İpək Yolunun Bayramı” və Lənkəranda “Xəzər Turizm Forumları” kimi beynəlxalq tədbirlər hər il xarici və yerli minlərlə qonağı cəlb edir. Bu tədbirlər həm turizmin gəlirliliyini artırır, həm də Azərbaycanın beynəlxalq turizm imicini gücləndirir.

Azərbaycan kənd turizmi klasterlərinin inkişafı həm də sosial-iqtisadi təsirlərə malikdir. Bu təşəbbüslər sayəsində bölgələrdə 12 mindən çox yeni iş yeri yaradılıb, yerli sakinlərin gəlirləri artıb, kənd təsərrüfatı və kiçik müəssisələrin sayı çoxalıb. Eyni zamanda, kənd turizmi məhsullarının ixrac potensialı artmış, yerli mədəniyyət və ənənələr turistlərə daha geniş təqdim olunmuşdur.

2025-ci il üçün hazırlanmış strategiyada kənd turizminin inkişafı üçün bir sıra tədbirlər nəzərdə tutulub: fərdi təsərrüfatların və kənd təsərrüfatı istehlak kooperativlərinin gücləndirilməsi, təbii və iqlim ehtiyatlarından səmərəli istifadə, insan potensialının aktivləşdirilməsi və kənd turizmi xidmətlərinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi. Bu yanaşma ölkənin qeyri-neft iqtisadiyyatının diversifikasiyası və regional inkişaf üçün mühüm bir mexanizm kimi qəbul edilir.

Nəticə

Azərbaycan kənd turizmi və aqroturizm sahəsi son illərdə sürətlə inkişaf edir və bu inkişafın əsasında iqtisadi klaster yanaşması dayanır. Klasterlər kənd təsərrüfatı, turizm və kiçik biznesin inteqrasiyasını təmin edir, regional iqtisadiyyatın şaxələnməsinə, məşğulluğun artmasına və yerli gəlirlərin yüksəlməsinə töhfə verir. 2025-ci ildə kənd turizmi zonalarına cəlb olunan dövlət və özəl investisiyalar bu sahənin strateji əhəmiyyətini bir daha təsdiqləyir.

Tədbir və mədəni turizm elementlərinin təşviqi, yerli və beynəlxalq festivallar, həmçinin aqroturizm layihələrinin genişləndirilməsi bölgələrdə iqtisadi canlanma yaradaraq, kənd icmalarının sosial və mədəni həyatını zənginləşdirir. Bu proses, eyni zamanda, yerli məhsulların tanıtımı və ixrac imkanlarının artmasına səbəb olur, kənd təsərrüfatı istehsalının və xidmət sektorunun inkişafını stimullaşdırır.

Nəticə olaraq, turizm sektorunun inkişafı ölkənin qeyri-neft iqtisadiyyatının diversifikasiyasında və regional inkişafda mühüm rol oynayır. Azərbaycan hökumətinin dəstəyi, özəl sektorun investisiyaları və kənd icmalarının təşəbbüsləri sayəsində turizmin müxtəlif növləri (xüsusilə aqroturizm) kənd yerlərində davamlı inkişafın əsas mexanizmlərindən birinə çevrilir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı

1. Qarayeva, A.Q. Beynəlxalq turizm və onun dünya iqtisadiyyatının inkişafına təsiri / A.Q. Qarayeva // AzMIU - Tikintinin iqtisadiyyatı və menecment - Bakı - 2025 - №1 - s. 383.
2. İsrayılova, A.E. “Yaşıl iqtisadiyyat” və müasir dünyada ekoloji təhlükəsizlik / A.E. İsrayılova // Lənkəran Dövlət Universitetində “Yaşıl dünya,ətraf mühit naminə həmrəylik və inkişaf” mövzusunda II Respublika elmi konfrans - Lənkəran - 2024 - s. 157.
3. Rəhimova, M.F. Azərbaycanda turizmin inkişafında Heydər Əliyevin rolu / M.F. Rəhimova // Heydər Əliyev İli”nə həsr olunan “Heydər Əliyev – 100: müstəqil Azərbaycanın

qurucusu və hərtərəfli inkişaf strategiyasının müəllifi” mövzusunda Respublika elmi konfrans - Mingəçevir - 2023 - s. 43.

4. Yusifova, K.X. Qeyri-neft sektorunun inkişafında aqroturizmin potensialından istifadə / K.X. Yusifova // Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetində “Bitkiçilik və heyvandarlıqda təbii resursların dayanaqlı istifadəçiliyi” mövzusunda Respublika elmi konfrans - Bakı - 2024 - s. 48.

5. Коробова, О. Агротуризм как стимул развития сельских территорий / О. Коробова // Региональная экономика: теория и практика - М. - 2024. - №1 - с. 29.

6. Киянова, Л.Д. Формирование региональных агротуристических кластеров как инструмент обеспечения устойчивого развития сельских территорий / Л.Д. Киянова // Региональная экономика и управление: электронный научный журнал - М. - 2024. - № 3 (55). с. 47.

7. Печчиата, Е.В. Мировой опыт развития агротуризма / Е.В. Печчиата // Журнал Национальные интересы: приоритеты и безопасность - М. - 2022 - №41 (182) - с. 44.

8. Смирнова, И.В. Агротуризм - новое направление в развитии сельских территорий / И.В. Смирнова // Научные исследования - М. - 2023 - №3 - с. 84.

9. Трухачев, А.В. Концепции и модели развития сельского туризма зарубежом / А.В. Трухачев // Сервис в России и рубль - М. - 2020 - №7 (68) - с. 33.

10. Юсифова, К.Х. Направления повышения роли агротуризма в социально-экономическом развитии регионов / К.Х. Юсифова // Министерство социальной защиты населения Республики Бурятия приглашают принять участие в работе XIII Международной научно-практической конференции (Форума) «Формы и методы социальной работы в различных сферах жизнедеятельности», посвященной Году семьи в России - Улан-Удэ - 2024. с. 285.

11. Юсифова, К.Х. Мировой опыт организации и развития агротуризма / К.Х. Юсифова // Вчені записки - Київ - 2020 - №2 - с. 22

SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF AGROTURISM IN AZERBAIJAN

M.F.Rahimova

doctor of philosophy in economics
Mingachevir State University

Abstract. *The article examines the socio-economic aspects of the formation and development of agritourism in Azerbaijan. The impact of agritourism on increasing employment in rural areas, diversifying sources of income, and accelerating regional development is analyzed. The research results show that agritourism plays an important role in the development of the country's non-oil sector and ensuring the sustainable well-being of rural communities*

Keywords: *agrotourism, sustainable development, perspective, tourist, international tourism*

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ АГРОТУРИЗМА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

М.Ф.Рагимова

доктор философии по экономике
Мингячевирский государственный университет

Резюме: *В статье рассматриваются социально-экономические аспекты формирования и развития агротуризма в Азербайджане. Анализируется влияние агротуризма на увеличение занятости в сельской местности, диверсификацию источников дохода и ускорение регионального развития. Результаты исследования показывают, что*

агротуризм играет важную роль в развитии не нефтяного сектора страны и обеспечении устойчивого благополучия сельских общин.

Ключевые слова: *агротуризм, устойчивое развитие, перспективы, турист, международный туризм*

Elmi redaktor: i.e.d., prof. E.Sadiqov

Çара təqdim edən redaktor: i.f.d., dos. N.Qədimli

Daxil olub: 23.10.2025

Çара qəbul edilib: 30.10.2025